

Sygn. akt III AUa 908/18

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 2 września 2019 r.

Sąd Apelacyjny w Łodzi III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w składzie:

Przewodniczący: SSA Beata Michalska

Sędziowie: SSA Anna Szczepaniak-Cicha (spr.)

SSA Dorota Rzeźniowiecka

Protokolant: st. sekr. sąd. Kamila Tomasik

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 29 sierpnia 2019 r. w Ł.

sprawy M. D.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T.

o prawo do emerytury

na skutek apelacji M. D.

od wyroku Sądu Okręgowego w Piotrkowie Trybunalskim

z dnia 5 czerwca 2018 r., sygn. akt V U 59/18

oddala apelację.

Sygn. akt III AUa 908/18

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem z dnia 5 czerwca 2018 r. Sąd Okręgowy w Piotrkowie Trybunalskim oddalił odwołanie M. D. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w T., odmawiającej ubezpieczonemu prawa do emerytury w obniżonym wieku.

Powyższe rozstrzygnięcie poprzedziły następujące ustalenia faktyczne:

Wnioskodawca M. D., urodzony w dniu (...), złożył w dniu 26 października 2017 roku wniosek o przyznanie prawa do emerytury. Ubezpieczony nie jest członkiem OFE.

Na dzień 1 stycznia 1999 r. odwołujący legitymuje się stażem pracy w wymiarze 25 lat, w tym 20 lat 6 miesięcy i 8 dni okresów składkowych oraz 5 lat 3 miesiące i 17 dni okresów nieskładkowych. Do stażu pracy w warunkach szczególnych organ rentowy zaliczył wnioskodawcy okres zatrudnienia w Spółdzielni Kółek Rolniczych w G. od dnia 11 marca 1975 r. do dnia 28 kwietnia 1977 r. na stanowisku traktorzysty w wymiarze 2 lat 1 miesiąca i 19 dni. Organ rentowy nie zaliczył M. D. do stażu pracy w warunkach szczególnych okresu zatrudnienia od dnia 29 kwietnia 1977 r. do dnia 31 maja 1994 r. w Spółdzielni Kółek Rolniczych w G., w tym okresie odbywania służby wojskowej.

Z dalszych ustaleń wynika, że w okresie od dnia 11 marca 1975 r. do dnia 31 maja 1994 r. wnioskodawca był zatrudniony w Spółdzielni Kółek Rolniczych w G., do dnia 28 kwietnia 1977 r. na stanowisku traktorzysty. W okresie od dnia 29

kwietnia 1977 r. do dnia 10 kwietnia 1979 r. odwołujący odbywał zasadniczą służbę wojskową. Po powrocie z wojska, tj. w dniu 3 maja 1979 r., wnioskodawca został zatrudniony na stanowisku kierowcy samochodowego. Do dnia 1 stycznia 1980 r. był kierowcą samochodu marki Ż., a od dnia 2 stycznia 1980 r. jeździł samochodem ciężarowym marki S.. Od dnia 1 września 1984 r. wnioskodawcy powierzono obowiązki kierowcy samochodowego - mechanika, a z dniem 1 października 1988 r. stanowisko kierowcy samochodowego.

Przedmiotem działalności (...) w G. było świadczenie usług rolnych na rzecz indywidualnych rolników, a także usług transportowych (zaopatrywanie okolicznej ludności i sklepów w żywność i inne niezbędne materiały). W (...) pracowało około 20. kierowców ciągników. Każdy z tych kierowców wykonywał ciągnikiem zarówno prace polowe, jak i transportowe.

M. D. od rozpoczęcia pracy w spółdzielni, tj. od 11 marca 1975 r. do rozpoczęcia służby wojskowej, czyli do 28 kwietnia 1977 r., pracował jako kierowca ciągnika. Do jego stałych obowiązków jako kierowcy ciągnika należało wykonywanie prac transportowych oraz prac polowych. Prace transportowe wnioskodawca wykonywał przez cały rok i polegały one na przewożeniu traktorem z przyczepą materiałów budowlanych, wapna, pasz dla zwierząt, węgla, mleka oraz paliwa. Prace polowe takie jak: talerzowanie, orka, rozsiewanie nawozu, koszenie łąk i rekultywacja były wykonywane przez wnioskodawcę w okresie od marca do listopada każdego roku. Natomiast w okresie zimowym (grudzień - luty) odwołujący traktorem odśnieżał drogi oraz posypywał je piaskiem i solą.

Od dnia 29 kwietnia 1977 r. ubezpieczony odbywał służbę wojskową. Po jej zakończeniu w dniu 3 maja 1979 r. wrócił do pracy do Spółdzielni Kółek Rolniczych w G., z tym, że na stanowisko kierowcy samochodu marki Ż.. Samochodem tym (o ładowności poniżej 3,5 tony) przewoził pasze dla zwierząt, węgiel i mleko do 1 stycznia 1980 r. Po zakupie przez spółdzielnię samochodów ciężarowych marki S. od dnia 2 stycznia 1980 roku pracodawca powierzył wnioskodawcy stanowisko kierowcy samochodu ciężarowego marki S. o ładowności powyżej 3,5 tony. M. D. wykonywał tym samochodem usługi transportowe do końca zatrudnienia w spółdzielni tj. do 31 maja 1994 r., woził cegłę, wapno, nawozy, węgiel, paszę i mleko.

Spółdzielnia Kółek Rolniczych w G. nie wystawiła odwołującemu świadectwa wykonywania pracy w szczególnych warunkach. Wnioskodawca posiada uprawnienia do prowadzenia traktorów (kategoria T) od 11 marca 1975 r., samochodów osobowych (kategoria B) od 19 kwietnia 1977 r., samochodów ciężarowych (kategoria C, CE) od dnia 23 października 1978 r.

Decyzją z dnia 28 marca 2017 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T. odmówił M. D. przyznania prawa do emerytury pomostowej. Prawomocnym wyrokiem z dnia 6 października 2017 r., V U 650/17, Sąd Okręgowy w Piotrkowie Trybunalskim oddalił odwołanie M. D. od decyzji ZUS z dnia 28 marca 2017 r. wobec nierozwiązania stosunku pracy.

W tak ustalonym stanie faktycznym Sąd Okręgowy uznał, że odwołanie nie zasługuje na uwzględnienie. Stosownie do art. 184 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, ubezpieczonym urodzonym po dniu 31 grudnia 1948 r. przysługuje emerytura po osiągnięciu wieku przewidzianego w art. 32, 33, 39 i 40, jeżeli w dniu wejścia w życie ustawy osiągnęli:

- 1) okres zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wymaganym w przepisach dotychczasowych do nabycia prawa do emerytury w wieku niższym niż 60 lat - dla kobiet i 65 lat - dla mężczyzn oraz
- 2) okres składkowy i nieskładkowy, o którym mowa w art. 27.

Emerytura, o której mowa w ust. 1, przysługuje pod warunkiem nieprzystąpienia do otwartego funduszu emerytalnego albo złożenia wniosku o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym, za pośrednictwem Zakładu, na dochody budżetu państwa (ust. 2). W świetle przepisów rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w

szczególным charakterze, pracownik, który wykonywał prace w szczególnych warunkach wymienione w wykazie A, nabywa prawo do emerytury, jeżeli spełnia łącznie następujące warunki:

1. osiągnął wiek emerytalny wynoszący 55 lat dla kobiet i 60 lat dla mężczyzn,
2. ma wymagany okres zatrudnienia, w tym co najmniej 15 lat pracy w szczególnych warunkach.

Ten „wymagany okres zatrudnienia” to okres wynoszący 20 lat dla kobiet i 25 lat dla mężczyzn, liczony łącznie z okresami równorzędnymi i zaliczalnymi do okresów zatrudnienia (§ 3 rozporządzenia), natomiast pracą w warunkach szczególnych jest praca świadczona stale i w pełnym wymiarze na stanowiskach wskazanych w załączniku do tegoż aktu (§ 1 i § 2 rozporządzenia).

W przedmiotowej sprawie kwestią sporną między stronami było to, czy ubezpieczony posiada wymagany 15. letni okres zatrudnienia w szczególnych warunkach. Spełnienie pozostałych przesłanek nie było przedmiotem sporu, a jednocześnie nie budzi żadnych wątpliwości - wnioskodawca ma wymagany okres zatrudnienia w wymiarze 25 lat, ukończył 60 lat i nie jest członkiem OFE.

Za pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach uważa się pracowników zatrudnionych przy pracach o znacznej szkodliwości dla zdrowia oraz o znacznym stopniu uciążliwości lub wymagających wysokiej sprawności psychofizycznej ze względu na bezpieczeństwo własne lub otoczenia. Z zestawienia § 1 i 2 rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r. wynika, że pracą w szczególnych warunkach jest praca świadczona stale i w pełnym wymiarze na stanowiskach wskazanych w załączniku do tego aktu. Warunek wykonywania pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku pracy jest spełniony tylko wówczas, gdy pracownik w ramach obowiązującego go pełnego wymiaru czasu pracy na określonym stanowisku pracy nie wykonuje czynności pracowniczych niezwiązanych z tym stanowiskiem pracy, ale stale, to jest ciągle, wykonuje prace w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (tak też Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 15 listopada 2000 r., II UKN 39/00, OSNAP 2002 nr 11, poz. 272).

Sam fakt zatrudnienia wnioskodawcy od dnia 11 marca 1975 r. do dnia 31 maja 1994 r. w Spółdzielni Kółek Rolniczych w G. nie jest sporny w świetle dowodów z dokumentów, sporny pozostawał szczególny charakter wykonywanej pracy.

Sąd pierwszej instancji podkreślił, że przedmiotem sprawy z zakresu ubezpieczeń społecznych jest wprawdzie kontrola decyzji organu rentowego, ale w istocie nie tyle chodzi o samą decyzję, co o ocenę prawidłowości rozstrzygnięcia organu rentowego w zakresie ustalenia prawa do świadczenia. Dlatego też zakres badania odwołania w postępowaniu sądowym z zakresu ubezpieczeń społecznych wyznacza przedmiot zaskarżonej decyzji. Z chwilą wniesienia przez ubezpieczonego odwołania sąd jako organ odwoławczy ponownie ocenia wszystkie okoliczności badane przez organ rentowy, które legły u podstaw wydania zaskarżonej decyzji.

W przedmiotowej sprawie ZUS, na skutek wniosku M. D., który wniósł o zaliczenie do pracy w warunkach szczególnych okresu od dnia 11 marca 1975 r. do dnia 31 maja 1994 r., ustalał i badał charakter zatrudnienia ubezpieczonego w całym okresie jego zatrudnienia w Spółdzielni Kółek Rolniczych w G.. W takiej sytuacji w postępowaniu odwoławczym należało dokonać oceny charakteru zatrudnienia skarżącego w całym okresie tego zatrudnienia, celem sprawdzenia poprawności decyzji. Zaliczenie przez organ rentowy w zaskarżonej decyzji okresu od dnia 11 marca 1975 r. do dnia 28 kwietnia 1977 r. do szczególnego stażu pracy, nie jest wiążące przy rozpoznawaniu odwołania od tej decyzji.

Dokonując ustaleń w zakresie rodzaju prac wykonywanych przez wnioskodawcę w okresie od dnia od 11 marca 1975 r. do dnia 31 maja 1994 r. w Spółdzielni Kółek Rolniczych w G. Sąd oparł się na zgromadzonej w sprawie dokumentacji oraz zeznaniach świadków: W. P. oraz Z. M., którzy w spornym okresie pracowali razem z odwołującym, W. P. jako kierowca ciągnika oraz samochodu ciężarowego powyżej 3,5 tony oraz Z. M. jako kierowca ciągnika i mechanik, a zatem dysponowali bezpośrednią i szczegółową wiedzą co do codziennych obowiązków pracowniczych skarżącego. W pierwszym okresie zatrudnienia od 11 marca 1975 r. do dnia 29 kwietnia 1977 r. ubezpieczony pracował na stanowisku kierowcy ciągnika. Z zeznań świadków W. P. oraz Z. M. wynika, iż w tym okresie każdego roku wykonywał zamiennie

prace transportowe, polowe (orka, rozsiewanie nawozów, sianokosy) w okresie od marca do listopada oraz prace przy odśnieżaniu dróg i posypywaniu ich piaskiem i solą w okresie zimowym. Wprawdzie wnioskodawca twierdził, że nie pamięta, aby wykonywał prace polowe, jak już, to sporadycznie, ale wobec treści zeznań świadków Sąd odmówił w tej części wiary zeznaniom odwołującego. Tylko świadek Z. H. twierdził, że wnioskodawca jako traktorzysta wykonywał wyłącznie prace transportowe, gdyż w (...) był podział na traktorzystów pracujących w transporcie i w polu. Zeznania tego świadka nie są wiarygodne. Z. H. nie mógł mieć wiedzy na temat charakteru pracy skarżącego w latach 1975-1977, bo w tym okresie, jak zeznał, pracował w innym kółku rolniczym niż wnioskodawca. Taką wiedzę dysponowali pozostali świadkowie: W. P. i Z. M., którzy pracowali razem z odwołującym. Wymienieni świadkowie zaprzeczyli, aby w (...) istniał podział na traktorzystów wyznaczonych do prac transportowych albo polowych. Traktorzyści musieli wykonywać wszystkie zlecone im prace, a te nie wyłączały prac polowych. Taka bowiem była specyfika działania (...), który świadczył zarówno usługi transportowe jak i polowe. W. P. i Z. M. nie mieli też wątpliwości, że prace transportowe nie były wyłącznymi obowiązkami ubezpieczonego. Oprócz tych obowiązków wykonywał on bowiem ciągnikiem prace rolnicze w polu, a w okresie zimowym pracował przy odśnieżaniu i posypywaniu piaskiem i solą dróg. Dlatego też Sąd odmówił wiary zeznaniom świadka Z. H..

Sąd wskazał przy tym, że do prac w szczególnych warunkach ustawodawca zaliczył prace kierowców ciągników, ale wykonywane wyłącznie w transporcie - dział VIII wykaz A załącznika do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze. W świetle przepisów wykazu A wyodrębnienie prac w szczególnych warunkach ma charakter stanowiskowo-branżowy. Pod pozycjami zamieszczonymi w kolejnych działach wykazu wymieniono bowiem konkretne stanowiska przypisane danym branżom, uznając je za prace w szczególnych warunkach, uprawniające do obniżonego wieku emerytalnego. Taki sposób kwalifikacji prawnej prac nie jest przypadkowy, gdyż specyfika poszczególnych gałęzi przemysłu i branż determinuje charakter świadczonych w nich prac oraz warunki w jakich są wykonywane, ich uciążliwość i szkodliwość dla zdrowia. Nie jest zatem możliwe dowolne i swobodne wiązanie konkretnych stanowisk pracy z branżami, do których nie zostały one przypisane w rozporządzeniu Rady Ministrów z 7 lutego 1983 r. (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 1 czerwca 2010 r., II UK 21/10, LEX Nr 619638, wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 17 stycznia 2013 r., III AUa 849/12, LEX Nr 1271881). Niemniej zasada stanowiskowo-branżowego charakteru wyodrębnienia prac kwalifikujących do nabycia prawa do emerytury w wieku niższym nie ma charakteru absolutnego i w szczególnych okolicznościach sprawy można od niej odstąpić. Może się bowiem zdarzyć, że dany zakład pracy wykonywał także zadania całkowicie odpowiadające innemu działowi gospodarki, a co za tym idzie szkodliwość danego rodzaju pracy odpowiada szkodliwości pracy przyporządkowanej do innej branży. Decydujące w tym przypadku znaczenie ma to, czy pracownik w ramach swoich obowiązków stale i w pełnym wymiarze czasu pracy narażony był na działanie tych samych szkodliwych czynników, na które narażeni byli pracownicy innego działu przemysłu, w ramach którego takie same prace zaliczane są do pracy w szczególnych warunkach (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 25 października 2016 r., II UK 352/15, LEX nr 1538673).

Tylko praca kierowcy ciągnika w transporcie jest pracą w szczególnych warunkach. Jest ona bowiem porównywalna do pracy kierowcy samochodu ciężarowego powyżej 3,5 tony, wymaga podobnych kwalifikacji, skupienia na drodze oraz uwagi. Praca kierowcy ciągnika przy robotach polowych nie jest tak uciążliwa i szkodliwa, jak praca kierowcy w transporcie. Nie sposób także zrównać w zakresie uciążliwości i szkodliwości dla zdrowia pracy kierowcy ciągnika przy posypywaniu dróg piaskiem i solą oraz przy ich odśnieżaniu z pracą kierowcy ciągnika w transporcie. Wprawdzie czynności przy odśnieżaniu i posypywaniu dróg są wykonywane na drogach publicznych, ale nie jest to wyznacznik uciążliwości prac. Kierowca zajmujący się odśnieżaniem czy posypywaniem dróg piaskiem jest oznakowany specjalną sygnalizacją świetlną i uprzywilejowany w ruchu, przemieszcza się powoli. To inni użytkownicy ruchu mają obowiązek zwracania uwagi na taki pojazd. Praca przy tych czynnościach nie wymaga zatem takiej koncentracji uwagi jak praca kierowcy ciągnika w transporcie. Przy wykonywaniu prac polowych oraz prac przy odśnieżaniu dróg i posypywaniu ich piaskiem (solą) skarżący nie był narażony na taką samą ekspozycję czynników szkodliwych jak zatrudnieni w transporcie kierowcy ciągników i innych pojazdów transportowych.

O ile zatem prace transportowe wykonywane przez M. D. ciągnikiem były pracami w transporcie wymienionymi w dziale VIII poz. 3 wykazu A, choć pracował on w Spółdzielni Kółek Rolniczych w G., a nie w przedsiębiorstwie transportowym - o tyle nie ma podstaw do potraktowania prac polowych jako prac w transporcie, podobnie jak i prac przy odśnieżaniu dróg i posypywaniu ich piaskiem.

Sąd skonkludował, że tylko praca kierowcy ciągnika w transporcie jest pracą w szczególnych warunkach. Jest ona bowiem porównywalna do pracy kierowcy samochodu ciężarowego o ciężarze powyżej 3,5 tony, wymaga podobnych kwalifikacji, skupienia na drodze oraz uwagi. Stanowisko takie jest ugruntowane w orzecznictwie Sądu Najwyższego. W wyroku z dnia 10 sierpnia 2016 r., III UK 1/16, Sąd Najwyższy wskazał, że zatrudnienie traktorzysty przy pracach polowych w rolnictwie nie stanowi pracy w szczególnych warunkach z wykazu A, dział VIII, poz. 3 do rozporządzenia z 7 lutego 1983 r., czyli pracy kierowcy ciągnika w transporcie, zwracając uwagę na utrwalającą się jednolitą wykładnię tego przepisu, według której praca kierowcy ciągnika w transporcie i praca traktorzysty w rolnictwie to nie są tożsame zatrudnienia, w aspekcie możliwości jednakowej ich kwalifikacji jako pracy w szczególnych warunkach. Wykładnia językowa regulacji zawartej w wykazie A dział VIII, poz. 3, przy uwzględnieniu przyjętej przez rozporządzenie kwalifikacji branżowo-stanowiskowej oraz systematyki przepisów, nie pozwala na kwalifikowanie a priori pracy kierowców ciągników, kombajnów lub pojazdów gąsienicowych wykonujących pracę w rolnictwie jako pracy w szczególnych warunkach. Stanowiska te wymienione zostały w dziale VIII wykazu A dotyczącym prac „w transporcie i łączności”, a nie w dziale X obejmującym prace „w rolnictwie i przemyśle rolno-spożywczym”. Nie ma przesłanek, aby z góry zakładać, że wykonywanie prac na wskazanych stanowiskach, niezależnie od branży, w której praca jest wykonywana, związane jest z taką samą szkodliwością pozwalającą na zaliczenie tego okresu jako uprawniającego do nabycia emerytury w obniżonym wieku. Umieszczenie stanowiska kierowcy ciągnika w dziale VIII „w transporcie i łączności”, mimo ujęcia pracy kierowców ciągników, kombajnów lub pojazdów gąsienicowych (poz. 3) odrębnie od pracy kierowców samochodów ciężarowych, autobusów i pojazdów specjalistycznych (poz. 2), łączy szkodliwość tej pracy nie z samym faktem prowadzenia tych pojazdów, lecz z faktem prowadzenia ich przy uwzględnieniu specyfiki „technologii” pracy w transporcie i obciążeń psychofizycznych, których nie ma przy wykonywaniu prac na wskazanych stanowiskach w rolnictwie, gdzie dominują prace polowe. Uwzględnienie w wykazie A dziale VIII pod poz. 3 prac kierowców ciągników, kombajnów lub pojazdów gąsienicowych nie oznacza, że należy uznać za pracę w szczególnych warunkach kierowanie tymi pojazdami przy jakichkolwiek innych zadaniach (rodzaju pracy) niż zadania transportowe. Prace uznane za wykonywane w warunkach szczególnych bez względu na miejsce ich wykonywania i rodzaj zostały wymienione w dziale XIV zatytułowanym „prace różne”. Inne działy wykazu obejmują wymienione w nich prace w powiązaniu z rodzajami zakładów pracy lub ich częściami. Nie można uznać, że praca traktorzysty jest zawsze pracą „w transporcie”, także wówczas, gdy kierujący niczego nie transportuje, lecz wykonuje przy pomocy ciągnika rolniczego prace polowe np. siew, orze, nawozi, spulchnia glebę itp. (por. także wyrok Sądu Najwyższego z dnia 15 listopada 2016 r., II UK 397/15, niepublikowany). Odmowa zakwalifikowania, jako wykonywanej w szczególnych warunkach, pracy traktorzysty w trakcie prac polowych, a nie w transporcie, odpowiada rozumieniu tych przepisów przedstawionemu już wcześniej w orzecznictwie Sądu Najwyższego (por. wyroki z dnia 3 grudnia 2013 r., I UK 172/13, z dnia 13 sierpnia 2015 r., II UK 298/14, z dnia 5 maja 2016 r., III UK 121/15, z dnia 5 maja 2016 r., III UK 132/15, oraz z dnia 13 lipca 2016 r., I UK 218/15). Również w wyroku z dnia 16 grudnia 2016 r., II UK 512/15, Sąd Najwyższy podtrzymał stanowisko, że zatrudnienie traktorzysty przy pracach polowych w rolnictwie nie stanowi pracy w szczególnych warunkach z wykazu A dział VIII, poz. 3 załącznika do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r., czyli pracy kierowcy ciągnika w transporcie. Z kolei w wyroku z dnia 23 lutego 2017 r., I UK 43/16, Sąd Najwyższy podkreślił, że praca kierowcy ciągnika w transporcie i praca traktorzysty w rolnictwie, to nie są tożsame zatrudnienia w aspekcie możliwości jednakowej ich kwalifikacji jako pracy w szczególnych warunkach. Gdyby praca traktorzysty miała swoje uzasadnienie jako praca w szczególnych warunkach, to niewątpliwie tak ująłby ją prawodawca w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze. Wówczas w pierwszej kolejności odpowiedni zapis znalazłby się w dziale X wykazu A, dotyczącym rolnictwa i przemysłu rolno-spożywczego. Prawodawca nie uznał jednak pracy traktorzysty jako pracy w szczególnych warunkach.

Skoro zatem M. D. w okresie od 11 marca 1975 r. do dnia 29 kwietnia 1977 r., oprócz pracy kierowcy ciągnika w transporcie, wykonywał także prace polowe oraz prace przy odśnieżaniu i posypywaniu dróg piaskiem, które nie były tak obciążające jak prace transportowe, to nie pracował w transporcie stale i w pełnym wymiarze czasu pracy. Skarżący w tym okresie oprócz prac w szczególnych warunkach, polegających na wykonywaniu czynności transportowych, wykonywał także ciągnikiem prace polowe oraz prace przy odśnieżaniu i posypywaniu dróg niepodlegające zaliczeniu do prac w warunkach szczególnych. Tym samym nie ma podstaw do zaliczenia tego okresu do szczególnego stażu pracy w zaskarżonej decyzji, jak to wadliwie uczynił organ rentowy.

Następnie Sąd pierwszej instancji zważył, że zaliczeniu do szczególnego stażu pracy nie podlega również okres zatrudnienia wnioskodawcy na stanowisku kierowcy samochodu marki Ż., co miało miejsce po jego powrocie do pracy po zakończeniu służby wojskowej od dnia 3 maja 1979 r. do dnia 1 stycznia 1980 r. Samochód marki Ż. nie jest samochodem o ciężarze powyżej 3,5 tony, co wyklucza możliwość zaliczenia prac transportowych wykonywanych przez kierowcę tego pojazdu do prac w warunkach szczególnych wymienionych w wykazie A dziale VIII pkt 2 załącznika do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 roku. Okres zatrudnienia wnioskodawcy na stanowisku kierowcy Ż. ma potwierdzenie w dokumentacji pracowniczej. Okoliczności te przyznał także sam wnioskodawca.

Niezaliczenie wnioskodawcy do prac w warunkach szczególnych okresu zatrudnienia zarówno przed powołaniem do wojska od 11 marca 1975 r. do 28 kwietnia 1977 r., jak i bezpośrednio po odbyciu służby wojskowej od 2 maja 1979 r. od dnia 1 stycznia 1980 r., wyklucza doliczenie do szczególnego stażu pracy okresu zasadniczej służby wojskowej od dnia 29 kwietnia 1977 r. do dnia 10 kwietnia 1979 r. Stosownie bowiem do treści art. 108 ust 1 ustawy o powszechnym obowiązku obrony (Dz.U. z 1967 r. Nr 44, poz. 440) w brzmieniu obowiązującym w czasie odbywania przez wnioskodawcę służby wojskowej, czas odbywania zasadniczej lub okresowej służby wojskowej wlicza się pracownikowi do okresu zatrudnienia w zakresie wszelkich uprawnień związanych z tym zatrudnieniem, jeżeli po odbyciu tej służby podjął on zatrudnienie w tym samym zakładzie pracy, w którym był zatrudniony przed powołaniem do służby. Warunkiem wliczenia służby wojskowej do okresu zatrudnienia jest zachowanie terminów, o których mowa w art. 106 ust. 1 lub w art. 107 ust. 1. Stosownie do treści art. 106 ust 1 ustawy (w brzmieniu obowiązującym od 1 stycznia 1975 r. do 5 lipca 1979 r.) zakład pracy, który zatrudniał pracownika w dniu powołania do zasadniczej lub okresowej służby wojskowej, był obowiązany zatrudnić go na poprzednio zajmowanym stanowisku lub na stanowisku równorzędnym pod względem rodzaju pracy oraz zaszeregowania osobistego, jeżeli w ciągu 30 dni od dnia zwolnienia z tej służby pracownik zgłosił swój powrót do zakładu pracy w celu podjęcia zatrudnienia. Niezachowanie tego terminu powodowało wygaśnięcie stosunku pracy, chyba że niezachowanie terminu nastąpiło z przyczyn niezależnych od pracownika. Wydane na podstawie art. 108 ust. 4 tej ustawy rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 22 listopada 1968 r. w sprawie szczególnych uprawnień żołnierzy i ich rodzin (Dz.U. Nr 44, poz. 318) regulowało w sposób szczególny uprawnienia żołnierza, który w terminie 30 dni po zwolnieniu ze służby zgłosił swój powrót do zakładu pracy i w wyniku tego podjął w nim zatrudnienie. Zgodnie z § 5 powołanego rozporządzenia żołnierzowi, który podjął zatrudnienie, wlicza się czas odbywania służby wojskowej do okresu zatrudnienia w zakładzie pracy, w którym podjął zatrudnienie, w zakresie wszelkich uprawnień związanych z zatrudnieniem w tym zakładzie oraz w zakresie szczególnych uprawnień uzależnionych od wykonywania pracy na określonym stanowisku lub w określonym zawodzie. Przepisy te, na podstawie których przerwę w wykonywaniu zatrudnienia w ramach stosunku pracy wywołaną odbywaniem zasadniczej służby wojskowej zalicza się do okresu zatrudnienia w zakresie wszelkich uprawnień uzależnionych od ilości lat pracy w danym zakładzie lub gałęzi pracy oraz w zakresie szczególnych uprawnień uzależnionych od wykonywania pracy na określonym stanowisku lub w określonym zawodzie, należy tłumaczyć tak, że okres zasadniczej służby wojskowej jest okresem pracy na takich samych warunkach, jak przed powołaniem do służby, a poborowy odbywający służbę uważany jest za pracownika. Oznacza to, że okres służby wojskowej podlega zaliczeniu do szczególnego stażu pracy pracownika tylko wówczas, gdy przed powołaniem do wojska pracował on w warunkach szczególnych lub po powrocie do pracy w ustawowym terminie po odbyciu służby wojskowej, podjął pracę w szczególnych warunkach. Wnioskodawca pomimo powrotu do tego samego zakładu pracy

po odbyciu służby wojskowej, nie spełnił tych warunków. Zarówno bowiem przed powołaniem do wojska jak i po odbyciu służby wojskowej nie był zatrudniony na stanowisku pracy w szczególnych warunkach.

Do stażu w warunkach szczególnych podlega natomiast zaliczeniu okres zatrudnienia w (...) od dnia 2 stycznia 1980 r. do dnia 31 maja 1994 r. W tym okresie, jak wynika z dokumentacji pracowniczej oraz zeznań świadków, odwołujący wykonywał na stanowisku kierowcy stale i w pełnym wymiarze czasu prace kierowcy samochodu ciężarowego o dopuszczalnym ciężarze całkowitym powyżej 3,5 tony, wymienione w wykazie A dziale VIII pkt 2 załącznika do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. Świadkowie potwierdzili, że wnioskodawca (...) przewoził materiały budowlane, węgiel i nawozy oraz dostarczał towary do sklepów, a zatem wykonywał wyłącznie prace transportowe. Po zaliczeniu do szczególnego stażu pracy okresu zatrudnienia od 2 stycznia 1980 r. do dnia 31 maja 1994 r. wnioskodawca nie legitymuje się jednak wymaganym stażem pracy w warunkach szczególnych 15 lat.

Z tych też względów Sąd Okręgowy, na podstawie art. 477¹⁴ § 1 k.p.c., odwołanie oddalił.

M. D., zastąpiony profesjonalnie, zaskarżył wyrok apelacją. Zarzucił rozstrzygnięciu naruszenie przepisów prawa materialnego, tj.:

- art. 184 ust. 1 w związku z art. 32 ust. 2 i 4 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych w związku z § 19 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze oraz § 1 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 10 września 1956 r. w sprawie zaliczenia pracowników do kategorii zatrudnienia i załącznika do tego rozporządzenia - dział VII ust. 1 przez ich niezastosowanie, co spowodowało, że praca, którą wykonywał wnioskodawca w charakterze traktorzysty w okresie od 11 marca 1975 r. do 28 kwietnia 1977 r. nie została uznana za pracę w warunkach szczególnych, podlegającą zaliczeniu do stażu pracy uprawniającego do wcześniejszej emerytury;

- błędną interpretację działu VII ust. 3 załącznika do rozporządzenia z 1983 r. przez uznanie, że wnioskodawca pracując jako kierowca ciągnika nie wykonywał pracy w szczególnych warunkach w rozumieniu tego rozporządzenia.

Wskazując na powyższe apelujący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i przyznanie M. D. prawa do emerytury poczynając od dnia 1 października 2017 r. oraz o zasądzenie od organu rentowego na rzecz ubezpieczonego kosztów zastępstwa za pierwszą instancję według norm przepisanych oraz o zasądzenie od organu rentowego na rzecz apelującego kosztów postępowania apelacyjnego zgodnie ze złożonym zestawieniem.

Sąd Apelacyjny w Łodzi zważył, co następuje:

Apelacja ubezpieczonego podlega oddaleniu.

Sąd Apelacyjny aprobuje ustalenia faktyczne Sądu pierwszej instancji i przyjmuje je jako własne, mając przy tym na względzie, że ustalenia faktyczne Sądu a quo nie zostały zakwestionowane zarzutami naruszenia prawa procesowego. Sąd drugiej instancji podziela także stanowisko o braku materialnoprawnych podstaw do zmiany zaskarżonej decyzji.

Odnosząc się do apelacyjnych zarzutów obraży prawa materialnego przywołać należy treść art. 184 ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz.U. z 2018 r. poz. 1270), z którego wynika, że ubezpieczeni urodzeni, jak wnioskodawca, po dniu 31 grudnia 1948 r., uzyskują prawo do emerytury po osiągnięciu wieku przewidzianego w art. 32 tej ustawy, jeżeli w dniu wejścia w życie ustawy (1 stycznia 1999 r.) osiągnęli okres zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wymagany w przepisach dotychczasowych do nabycia prawa do emerytury w wieku niższym oraz mają niezbędny okres składkowy i nieskładkowy, o którym stanowi art. 27 ustawy (25 lat dla mężczyzn). Niezbędnym warunkiem jest również nieprzystąpienie do otwartego funduszu emerytalnego albo złożenie wniosku o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym, za pośrednictwem Zakładu, na dochody budżetu państwa (wnioskodawca nie przystąpił do OFE). Zgodnie zaś z § 4 rozporządzenia Rady Ministrów z 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego

pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. z 1983 r. Nr 8, poz. 43 ze zm.), ubezpieczony winien wykazać co najmniej 15 lat pracy wykonywanej stale i w pełnym wymiarze na stanowiskach wymienionych w załączniku do przedmiotowego rozporządzenia. W wykazie A, stanowiącym załącznik do tego rozporządzenia, w dziale VIII zatytułowanym: „W transporcie i łączności” pod poz. 3 wymieniono kierowców ciągników, kombajnów lub pojazdów gąsienicowych.

Transport jest działem gospodarki związanym z przemieszczaniem ludzi i ładunków w przestrzeni przy wykorzystaniu odpowiednich środków transportu. Transport, w szczególności transport towarowy, jest przy tym ściśle połączony z pozostałymi działami gospodarki, przy czym niejednokrotnie jest on wykonywany nie tylko przez podmioty gospodarcze, których przedmiotem działalności są wyłącznie usługi transportowe i które z tego powodu nie są przyporządkowane do tego właśnie działu gospodarki. Spółdzielnia Kółek Rolniczych w G. nie była przedsiębiorstwem transportowym, choć w zakresie swej działalności miała takie usługi.

Słusznie podniósł Sąd pierwszej instancji, że przyporządkowanie w przywołanym wykazie danego rodzaju pracy do określonej branży ma istotne znaczenie dla jej kwalifikacji jako pracy w warunkach szczególnych (stanowiskowo-branżowy charakter wykazu), jednakże chodzi tu o narażenie procesami technologicznymi stanowiska pracy na czynniki szkodliwe, wynikające ze specyfiki danego działu przemysłu. W sytuacji bowiem, gdy stopień uciążliwości nie wykazuje żadnych różnic w zależności od branży, to brak jest podstaw do negowania kwalifikacji pracy jako pracy w warunkach szczególnych tylko dlatego, że w załączniku do rozporządzenia praca ta przyporządkowana została do innego działu przemysłu. Oznacza to, że zasadą jest przyporządkowanie określonego pracodawcy do danej branży przemysłu, gdyż uciążliwość i szkodliwość dla zdrowia wynika właśnie z owej branżowej specyfiki. Odmówić trzeba wówczas waloru pracy w szczególnych warunkach pracy na podobnym stanowisku wykonywanej w innym dziale przemysłu lub gospodarki (tak Sąd Najwyższy m.in. w wyroku z dnia 26 marca 2014 r., II UK 368/13, LEX nr 1458633). Nie jest to jednak reguła nie dopuszczająca wyjątków, ponieważ przyjmuje się możliwość uznania pracy za wykonywaną w szczególnych warunkach także w sytuacji, gdy zakład zatrudniający nie należy do określonej branży - według nomenklatury przyjętej w rozporządzeniu, ale wykonuje zadania całkowicie odpowiadające branżowej specyfice (zob. także wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 25 marca 2014 r., I UK 337/13, LEX nr 1458817, z dnia 6 lutego 2014 r., I UK 314/13, OSNP 2015 nr 5, poz. 66, z dnia 5 maja 2016 r., III UK 131/15, LEX nr 2057631, z dnia 12 marca 2019 r., III UK 100/18, LEX nr 2647194).

W ocenie Sądu drugiej instancji, brak jest podstaw do kwalifikowania okresu pracy w charakterze traktorzysty przy pracach polowych jako okresu zatrudnienia w warunkach szczególnych, gdyż kierowca ciągnika przy pracach w polu nie jest narażony na te same czynniki szkodliwe w tym samym stopniu nasilenia, jak w transporcie. Pogląd taki dominuje w orzecznictwie Sądu Najwyższego ostatnich lat, poczynając od wyroku z dnia 3 grudnia 2013 r., I UK 172/13, w którym Sąd Najwyższy wywiódł, że wskazanie w wykazie A dziale VIII pod poz. 3 pracy kierowców ciągników i kombajnów nie oznacza, iż należy uznać za pracę w szczególnych warunkach kierowanie tymi pojazdami przy jakichkolwiek zadaniach, a nie tylko transportowych. Prace uznane za wykonywane w warunkach szczególnych, bez względu na miejsce i rodzaj, zostały wymienione tylko w dziale XIV wykazu A zatytułowanym „Prace różne”. Inne działy wykazu obejmują wskazane w nich prace w powiązaniu z rodzajami zakładów pracy. Nie można uznać, że praca kierującego ciągnikiem jest zawsze pracą „w transporcie”, nawet jeżeli kierujący niczego nie transportuje, lecz wykonuje przy pomocy ciągnika typowe prace polowe (LEX 1467147). Identyczne stanowisko zajął Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 5 maja 2016 r., III UK 132/15, precyzując, że dla zakwalifikowania pracy kierowcy ciągnika jako wykonywanej w warunkach szczególnych istotne znaczenie ma to, czy była ona wykonywana w transporcie czy w ramach rolniczych prac polowych (LEX nr 2052411). W sprawie zakończonej wyrokiem z dnia 5 maja 2016 r., III UK 121/15, Sąd Najwyższy dodatkowo wyjaśnił, że niewątpliwie prace kierowcy ciągnika czy kombajnu w transporcie i rolnictwie, mimo wielu podobieństw, różnią się od siebie, choćby ze względu na miejsce i warunki ich wykonywania (droga publiczna oraz pole orne), dlatego też dla przyjęcia, że praca traktorzysty oraz kierowcy kombajnu w rolnictwie może być kwalifikowana jako praca w warunkach szczególnych w transporcie wymagane jest poczynienie stanowczych ustaleń, wykazujących istotne podobieństwo pracy w tych różnych branżach. W poz. 3 działu VIII („W transporcie i łączności”) wykazu A zostały wymienione prace m.in. kierowców kombajnów. Urządzenia te

(kombajny), charakteryzujące się wykonywaniem różnorodnych czynności, na ogół kojarzą się z rolnictwem, gdzie wykorzystuje się np. kombajny zbożowe i buraczane, jednakże występują również w leśnictwie - kombajn zrębowy, czy też górnictwie - kombajn górniczy (LEX nr 2080883). Do podobnej konstatacji doszedł Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 13 sierpnia 2015 r., II UK 298/14 (LEX nr 1797093) oraz z dnia 13 lipca 2016 r., I UK 218/15 (Legalis nr 1507958). Sąd drugiej instancji wywoływał zawarte w przywołanych judykatach podziela. Tożsame zapatrywania Sąd Apelacyjny w Łodzi wyrażał niejednokrotnie, znalazły one wyraz w wyrokach: z dnia 3 marca 2015 r., III AUa 713/14, (LEX nr 1680011), z dnia 23 września 2015r., III AUa 78/15 (LEX nr 1820544), z dnia 29 kwietnia 2015 r., III AUa 862/14 (LEX nr 1747526), z dnia 12 maja 2015 r., III AUa 922/14 (LEX nr 1747521), z dnia 5 maja 2015 r., III AUa 979/14 (LEX nr 1755196), z dnia 17 kwietnia 2015 r., III AUa 772/14 (LEX nr 1747274), z dnia 11 kwietnia 2016 r., III AUa 263/16 (LEX nr 2044358), z dnia 25 sierpnia 2016 r., w sprawie III AUa 1913/15, z dnia 3 grudnia 2016 r., III AUa 2220/15 (portal orzeczeń Sądu Apelacyjnego w Łodzi, z dnia 15 grudnia 2016 r., III AUa 51/16, LEX nr 2196186).

Zważyć trzeba, że umieszczenie stanowisk kierowcy ciągnika i kombajnisty w dziale VIII „W transporcie i łączności”, mimo ujęcia ich odrębnie od pracy kierowcy samochodów ciężarowych, autobusów i pojazdów specjalistycznych, łączy szkodliwość tej pracy nie z samym tylko faktem prowadzenia pojazdów gdziekolwiek (w polu), lecz z faktem prowadzenia tych pojazdów przy uwzględnieniu specyfiki „technologii” pracy w transporcie i łączności, a więc obciążen psychofizycznych związanych z uczestnictwem takich pojazdów w ruchu publicznym. Obciążenia te nie występują, jak uznał prawodawca, przy wykonywaniu prac na wskazanych stanowiskach w rolnictwie, co więcej, w przywołanym rozporządzeniu w dziale X „W rolnictwie i przemyśle rolno-spożywczym” nie przewidziano żadnych stanowisk przy pracach polowych, które uprawniają do emerytury w obniżonym wieku, choć z pewnością prace fizyczne, ręczne, pracowników produkcyjnych w przedsiębiorstwach rolnych w latach 80. tych ubiegłego wieku, kiedy wydano rozporządzenie, należały do prac ciężkich, obciążających organizm np. przy zbiorze ziemniaków, buraków, przy obsłudze kombajnów zbożowych, przy sianokosach itp. Niewątpliwie kierowca ciągnika rolniczego wykonujący prace polowe jest narażony na uciążliwości typowe dla kierowcy ciągnika w każdych warunkach w postaci np. drgań, hałasu, ale nie każda praca ciężka oraz związana z narażeniem na czynniki szkodliwe dla zdrowia uprawnia do emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach, lecz ujęta w odpowiedniej systematyce. Jako najbardziej uciążliwe warunki pracy kierowcy wskazuje się: zmienną temperaturę, hałas, drgania, spaliny, jazdę w nasilonym ruchu, zmienne oświetlenie. Od kierowcy wymaga się szybkiego refleksu, spostrzegawczości, zdolności koncentracji i podzielności uwagi, tj. umiejętności śledzenia kilku bodźców jednocześnie. Kierowca w ruchu publicznym musi posiadać również umiejętność pracy w warunkach monotonnych przy jednoczesnym skupieniu uwagi na warunkach drogowych oraz wytrzymałość na długotrwały wysiłek. Jest to praca wymagająca dość wysokiej odporności emocjonalnej. Wszystkich tych cech nie można przypisać traktorzyście wykonującemu prace polowe. Nie występuje tu obciążenie jazdą w ruchu publicznym, co jest istotą transportu drogowego.

Nie jest zasadny apelacyjny zarzut obrazy prawa materialnego przez niezastosowanie § 1 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 10 września 1956 r. w sprawie zaliczania pracowników do kategorii zatrudnienia (Dz.U. z 1956 r. Nr 39, poz. 176 ze zm.). W orzecznictwie Sądu Najwyższego i sądów powszechnych rozważano wielokrotnie możliwość uwzględnienia pracy kierowcy ciągnika (traktorzysty) w rolnictwie wykonywanej w okresie obowiązywania rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 10 września 1956 r. w sprawie zaliczania pracowników do kategorii zatrudnienia, to jest w okresie od 1 lipca 1956 r. do 31 grudnia 1979 r. - przy ustalaniu okresu zatrudnienia w szczególnych warunkach, uprawniającego do nabycia prawa do emerytury na podstawie art. 184 ust. 1 w związku z art. 32 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Źródło wątpliwości stanowiła wykładnia § 19 ust. 2 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r., jak i § 9 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 4 maja 1979 r. w sprawie pierwszej kategorii zatrudnienia (Dz.U. z 1979 r. Nr 13, poz. 86 ze zm.). Zgodnie z § 19 ust. 2 rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, prace dotychczas zaliczone do pierwszej kategorii zatrudnienia w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 4 maja 1979 r. uważa się za prace wykonywane w szczególnych warunkach, o których mowa w § 4. Z kolei w myśl § 1 rozporządzenia z dnia 4 maja 1979 r., prace zaliczone do pierwszej kategorii zatrudnienia to prace wymienione w wykazie stanowiącym załącznik do tego rozporządzenia. Praca kierowcy ciągnika (traktorzysty) nie została wymieniona w dziale X wykazu dotyczącym prac w rolnictwie i

przemysłu rolno-spożywczym ani w dziale XIII zatytułowanym „Prace różne”. Jak wyżej wskazano, prace kierowców ciągników lub pojazdów gąsienicowych zostały wymienione pod poz. 3 w dziale VIII tego wykazu, dotyczącym prac w transporcie. Zgodnie z § 9 rozporządzenia z dnia 4 maja 1979 r., pracownicy, którzy z tytułu zaliczenia ich pracy do pierwszej kategorii zatrudnienia nabyli uprawnienia na podstawie przepisów obowiązujących przed dniem wejścia w życie rozporządzenia, zachowują te uprawnienia. Przepisy obowiązujące przed dniem wejścia w życie rozporządzenia z dnia 4 maja 1979 r. (tj. przed 1 stycznia 1980 r.), to przepisy rozporządzenia R. M. z dnia 10 września 1956 r., wydanego na podstawie art. 10 ust. 2 dekretu z dnia 25 czerwca 1954 r. o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz. U. Nr 30, poz. 116 ze zm.). Po uchyceniu tego dekretu (z dniem 1 stycznia 1968 r.) rozporządzenie z dnia 10 września 1956 r. zachowało moc obowiązującą na podstawie art. 127 ust. 3 ustawy z dnia 23 stycznia 1968 r. o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz. U. Nr 3, poz. 6 ze zm.). Zgodnie z § 1 rozporządzenia z dnia 10 września 1956 r., do pierwszej kategorii zatrudnienia zaliczono prace pod ziemią oraz prace wykonywane w warunkach szkodliwych dla zdrowia wymienione w wykazie stanowiącym załącznik do tego rozporządzenia. Wykaz wymieniał prace w warunkach szkodliwych dla zdrowia przyporządkowane do poszczególnych działów gospodarki. Praca traktorzystów została wymieniona pod poz. 1 w dziale XVII wykazu zatytułowanym „Rolnictwo i leśnictwo”.

Co do wykładni § 19 ust. 2 rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r. w zakresie możliwości zastosowania § 2 rozporządzenia z dnia 4 maja 1979 r. przy ustalaniu prawa do emerytury na podstawie art. 184 ust. 1 w związku z art. 32 ustawy o emeryturach i rentach z FUS zasadniczo nie ma rozbieżności. Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 14 czerwca 2018 r., II UK 188/17, dokonując interpretacji § 19 ust. 2 rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r., odniósł się do możliwości zastosowania § 2 rozporządzenia z 4 maja 1979 r. Zgodnie z tym przepisem, okresy prac, o których mowa w § 1 tego rozporządzenia (zaliczone do pierwszej kategorii zatrudnienia i ujęte w wykazie stanowiącym załącznik do tego rozporządzenia) podlegają zaliczeniu do pierwszej kategorii zatrudnienia bez względu na podporządkowanie resortowe zakładu pracy, jeżeli pracownik wykonywał te prace stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku. Sąd Najwyższy stwierdził, że § 2 rozporządzenia z dnia 4 maja 1979 r. nie może prowadzić do zaliczenia okresu pracy na stanowisku traktorzysty w rolnictwie, z uwagi na to, że o zakresie zastosowania przepisów rozporządzenia z dnia 4 maja 1979 r. decyduje § 19 ust. 2 rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r., gdyż przepisy tego właśnie ostatniego rozporządzenia są przepisami dotychczasowymi w rozumieniu art. 32 ust. 4 ustawy emerytalnej. Wątpliwości orzecznicze dotyczyły natomiast możliwości uwzględnienia pracy kierowcy ciągnika (traktorzysty) w rolnictwie wykonywanej w okresie obowiązywania rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 10 września 1956 r. w sprawie zaliczania pracowników do kategorii zatrudnienia. W konsekwencji Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego na podstawie art. 83 § 1 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (Dz.U. z 2018 r., poz. 5 ze zm.) wystąpił do Sądu Najwyższego z wnioskiem z dnia 8 marca 2019 r., (...) 4110 - 1/19, o rozstrzygnięcie przez Sąd Najwyższy w składzie siedmiu sędziów zagadnienia prawnego następującej treści: Czy pracą kierowcy ciągnika (traktorzysty) w rolnictwie przypadającą w okresie obowiązywania rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 10 września 1956 r. w sprawie zaliczania pracowników do kategorii zatrudnienia, wymienioną pod poz. 1 w dziale XVII w wykazie prac wykonywanych w 5 warunkach szkodliwych dla zdrowia, uprawniających do zaliczenia do pierwszej kategorii zatrudnienia załączonym do tego rozporządzenia, uwzględnia się przy ustalaniu okresu zatrudnienia w szczególnych warunkach, o którym mowa w art. 184 ust. 1 pkt 1 w związku z art. 32 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, na podstawie § 19 ust. 2 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze oraz § 9 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 4 maja 1979 r. w sprawie pierwszej kategorii zatrudnienia (Dz.U. z 1979 r. Nr 13, poz. 86 i z 1981 r. Nr 32, poz. 186). Sąd Najwyższy w uchwale składu 7 sędziów z dnia 8 sierpnia 2019 r., III UZP 3/19, przyjął, że pracy traktorzysty w rolnictwie wykonywanej w okresie obowiązywania rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 10 września 1956 r. w sprawie zaliczania pracowników do kategorii zatrudnienia nie uważa się za okres zatrudnienia w szczególnych warunkach, o którym mowa w art. 184 ust. 1 pkt 1 w związku z art. 32 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (LEX nr 2703006). Sąd Apelacyjny stanowisko to podziela.

Przepis § 9 rozporządzenia z dnia 4 maja 1979 r., w odróżnieniu do § 19 ust. 2 rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r., nie pozwala na sformułowanie na jego podstawie tezy, że za prace zaliczane do pierwszej kategorii zatrudnienia w rozporządzeniu z dnia 4 maja 1979 r. należy uważać także wszystkie prace dotychczas zaliczone do pierwszej kategorii zatrudnienia w rozumieniu rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 10 września 1956 r. Przepis § 9 rozporządzenia z dnia 4 maja 1979 r., będący jedynym przepisem przejściowym w tym rozporządzeniu, regulował bowiem sytuację tylko tych pracowników, których prawa podmiotowe zostały całkowicie ukształtowane (na zasadzie ekspektatyw maksymalnie ukształtowanych) na podstawie przepisów dotychczasowych, a więc takie uprawnienia, które zostały „skonsumowane” w okresie obowiązywania dotychczasowych przepisów na podstawie § 3 i 4 rozporządzenia z dnia 10 września 1956 r. (w zakresie rent starczych i inwalidzkich), jak i § 5 tego rozporządzenia (w zakresie zaliczenia okresów służby wojskowej). O ile wszystkie prace zaliczane do pierwszej kategorii zatrudnienia w rozporządzeniu z dnia 4 maja 1979 r. są - na podstawie § 19 ust. 2 rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r. - pracami w szczególnych warunkach, o których mowa w art. 32 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, to taki sam charakter można przypisać jedynie tym pracom zaliczonym do pierwszej kategorii zatrudnienia w rozporządzeniu z dnia 10 września 1956 r., które następnie zostały wymienione w rozporządzeniu z dnia 4 maja 1979 r. Oznacza to, że prace traktorzystów wykonywane w rolnictwie zaliczone do pierwszej kategorii zatrudnienia w rozporządzeniu z dnia 10 września 1956 r., a niezaliczone do pierwszej kategorii zatrudnienia w rozporządzeniu z dnia 4 maja 1979 r., nie mogą być uznane za prace w szczególnych warunkach na podstawie § 19 ust. 2 rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r. (tak Sąd Najwyższy m.in. w wyroku z dnia 10 stycznia 2018 r., I UK 497/18, OSNP 2018 nr 11, poz. 151).

Także w wyroku z dnia 18 stycznia 2018 r., I UK 522/16 (LEX nr 2383355), Sąd Najwyższy stwierdził, że prace w szczególnych warunkach w rozumieniu przepisów dotychczasowych, o których mowa w art. 184 ust. 1 pkt 1 ustawy emerytalnej, to prace wymienione w wykazie A do rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r., o których mowa w § 4 ust. 1 oraz (§ 19 tego rozporządzenia) prace dotychczas zaliczone do pierwszej kategorii zatrudnienia w rozporządzeniu z dnia 4 maja 1979 r. W obowiązującym stanie prawnym nie ma odwołania do wcześniej obowiązujących w tej materii przepisów, w szczególności ustawy z dnia 23 stycznia 1968 r. o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz.U. Nr 3 poz. 6 ze zm.) i utrzymanego na mocy jej art. 127 ust. 3 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 10 września 1956 r. Wobec tego ich treść nie może być podstawą twierdzeń budowanych w drodze wykładni historycznej. Teza ta została sformułowana w odniesieniu do załącznika do rozporządzenia z dnia 10 września 1956 r., w którym praca traktorzystów w rolnictwie została zaliczona do pierwszej kategorii zatrudnienia. Sąd Najwyższy wskazał nadto, że przepisy rozporządzenia z dnia 10 września 1956 r. nie stanowiły podstawy do realizacji w przyszłości ekspektatyw praw wynikających z wykonywania zatrudnienia w pierwszej kategorii. W tym kontekście odniósł się do § 9 rozporządzenia z dnia 4 maja 1979 r., stwierdzając, że w przepisie tym wymieniono tylko prawa nabyte, postanawiając o ich zachowaniu. Na skutek pominięcia pracy traktorzystów w dziale X do rozporządzenia z dnia 4 maja 1979 r., obejmującym rolnictwo i przemysł rolno-spożywczy, a uwzględnienia prac kierowców ciągników i pojazdów gąsienicowych w dziale VIII dotyczącym transportu, praca traktorzystów wykonywana poza transportem stała się zatrudnieniem drugiej kategorii, do którego nie miała zastosowania zasada zaliczania bez względu na podporządkowanie resortowe zakładu pracy (§ 2 rozporządzenia RM z dnia 4 maja 1979 r.) oraz do którego nie ma zastosowania § 19 rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r. Ten kierunek wykładni Sąd Najwyższy przyjął także w wyroku z dnia 14 czerwca 2018 r., II UK 188/17, wskazując, że prace w warunkach szczególnych na podstawie rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r. to: 1) prace wykonywane po wejściu w życie tego rozporządzenia na stanowiskach oraz w branżach wymienionych w załączniku do tego rozporządzenia; 2) prace wykonywane przed wejściem w życie rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r. jeżeli były to prace objęte wykazem do tego rozporządzenia choćby nie zostały one zaliczone do pierwszej kategorii zatrudnienia; 3) prace wykonywane przed wejściem w życie rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r., jeżeli były to prace zaliczone do pierwszej kategorii zatrudnienia w rozporządzeniu z dnia 4 maja 1979 r. (Legalis nr 1793654 z odesłaniem do (...))

Odnosząc powyższe rozważania do niespornych okoliczności faktycznych sprawy niniejszej stwierdzić należy brak podstaw prawnych do zaliczenia okresu zatrudnienia M. D. w Spółdzielni Kółek Rolniczych w G. od 11 marca 1975 r. do 28 kwietnia 1977 r. do stażu pracy w warunkach szczególnych, w znaczeniu uprawniającym do emerytury na podstawie art. 184 w związku z art. 32 ustawy o emeryturach i rentach z FUS. W tym czasie, tj. pod rządami rozporządzenia Rady

Ministrów z dnia 10 września 1956 r. w sprawie zaliczania pracowników do kategorii zatrudnienia, wnioskodawca wykonywał pracę na stanowisku traktorzysty w rolnictwie, a takiej pracy nie uważa się za okres zatrudnienia w warunkach szczególnych (vide przywołana wyżej uchwała 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 8 sierpnia 2019 r.).

W okresie od dnia 29 kwietnia 1977 r. do dnia 10 kwietnia 1979 r. M. D. odbywał zasadniczą służbę wojskową i okres ten również nie może być uwzględniony do stażu szczególnego. Od 2 maja 1979 r. do 1 stycznia 1980 r. odwołujący niespornie pracował jako kierowca samochodu marki Ż.. Ani przed powołaniem do wojska ani po powrocie do pracy po odbyciu służby ubezpieczony nie był zatem zatrudniony na stanowisku w warunkach szczególnych. Sąd pierwszej instancji przedstawił analizę prawną, prowadzącą do tego wniosku i Sąd Apelacyjny w pełni rozważania te podziela, toteż nie zachodzi potrzeba ich powielania.

Zupełnie nieuprawnione są wywody apelującego, jakoby okres zatrudnienia od 2 maja 1979 r. do 1 stycznia 1980 r. należało kwalifikować jako staż pracy w warunkach szczególnych, gdyż dopiero rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze zawiera wymóg prowadzenia pojazdów ciężarowych o ciężarze powyżej 3,5 tony, zaś wcześniejsze rozporządzenia takiego warunku nie przewidywały, co uprawnia, zdaniem skarżącego, do zaliczenia do owego spornego stażu także okresu prowadzenia samochodu marki Ż.. W istocie, dopiero w wykazie A, stanowiącym załącznik do rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r., w dziale VIII poz. 2 za prace w szczególnych warunkach uznano prace kierowców ciężarowych o ciężarze całkowitym powyżej 3,5 tony. Takich parametrów samochód marki Ż. nie spełnia. W wykazie A załącznika do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 4 maja 1979 r. w dziale VIII pod poz. 2 za prace zaliczone do pierwszej kategorii zatrudnienia uznano prace kierowców samochodów ciężarowych, specjalizowanych, specjalistycznych (specjalnych), pojazdów członowych i ciągników samochodowych balastowych, autobusów o liczbie miejsc powyżej 15, samochodów uprzywilejowanych w ruchu w rozumieniu przepisów o ruchu na drogach publicznych, trolejbusów i motorniczych tramwajów. Natomiast w wykazie prac wykonywanych w warunkach szkodliwych dla zdrowia, uprawniających do zaliczenia do pierwszej kategorii zatrudnienia, stanowiącym załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 10 września 1956 r., w ogóle nie uwzględniono pracy kierowców samochodów ciężarowych.

Skoro M. D. był zatrudniony jako kierowca samochodu marki Ż. w okresie od 2 maja 1979 r. do 1 stycznia 1980 r., a więc w czasie obowiązywania rozporządzenia z dnia 10 września 1956 r., które nie kwalifikowało pracy w charakterze kierowcy do pierwszej kategorii zatrudnienia, to nie jest możliwe zaliczenie tego okresu do stażu pracy w warunkach szczególnych z mocy § 19 rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r., ani tym bardziej na podstawie § 9 rozporządzenia z dnia 4 maja 1979 r. Na marginesie pozostawić należy rozważania czy i w jakich okolicznościach samochód marki Ż., zaliczany do kategorii samochodów dostawczych, do prowadzenia których wystarcza prawo jazdy kategorii B, może być uznany za samochód ciężarowy w rozumieniu wykazu A dział VIII poz. 2 rozporządzenia z dnia 4 maja 1979 r.

Sumując, wnioskodawca nie udowodnił wykonywania na dzień 1 stycznia 1999 r. stale i w pełnym wymiarze przez 15 lat pracy w szczególnych warunkach, uprawniającej do nabycia prawa do emerytury w niższym wieku emerytalnym. Z tych względów, nie podzielając zarzutów apelacji, na podstawie art. 385 k.p.c. orzeczono jak w sentencji wyroku.